

Wypełnienie zobowiązań akcesyjnych przez branżę wodno-kanalizacyjną zagrożone

■ Anna Siedlecka, Nowoczesne Budownictwo Inżynieryjne

Polsce grozi kara w wysokości minimum 4 mln 143 tys. euro dziennie, jeśli do końca 2015 r. nie wypełni zobowiązań z traktatu akcesyjnego dotyczących poprawy jakości wody i modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych. Zdaniem wodociągowców jest niemal pewne, że nie zdążymy, bo na konieczne inwestycje brakuje ok. 30 mld zł.

Unowocześnienie oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacyjnych wymaga wielomilionowych nakładów, tymczasem pieniądze z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007–2013 zostały już rozdysponowane. W 2009 r. oczyszczalnie ścieków obsługiwały zaledwie 64% ludności kraju, co świadczy o skali zapóźnień cywilizacyjnych.

„Inwestycje są bardzo kosztowne, co powoduje gwałtowny wzrost cen naszych usług” – powiedział Tadeusz Rzepecki, prezes Izby Gospodarczej „Wodociągi Polskie” (IGWP), podczas V Kongresu Izby Gospodarczej „Wodociągi Polskie”, który odbył się 25 października 2011 r. w Hotelu „Sobieski” w Warszawie. – „Ceny w niektórych przedsiębiorstwach wzrosły już kilkakrotnie. Zdarzają się przedsiębiorstwa, które wyliczają cenę wody i ścieków brutto na poziomie 30 zł brutto za 1 m³. Słyszysz się o propozycjach taryf 50 zł/m³. Są to ceny nie do zaakceptowania przez społeczeństwo. Zdajemy sobie z tego sprawę, ale jak to pogodzić z wymogami akcesji?”

„Era taniej wody się skończyła, bo to towar deficytowy” – przestrzegał prof. Marek Gromiec, członek rady nadzorczej NFOŚiGW. – „Rosjanie budują tankowce, którymi będą wozić wodę z Bajkału. Będą nią handlować, tak jak obecnie handlują ropą. Cała masa państw odsala wodę morską. Pojawiła się też tzw. nowa woda, pochodząca z oczyszczonych ścieków. Poważnym problemem są zmiany klimatyczne. W Polsce powtarzające się powodzie grożą skażeniem wód. Ale zagraża nam też wędrująca susza, która z USA dotarła już do Hiszpanii i Portugalii”.

Od początku 2010 r. firmom, które nie zdążyły przeprowadzić modernizacji w terminie, naliczane są „opłaty podwyższone” o 500% za brak pozwolenia wodnoprawnego za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi. Tylko w przypadku Warszawy wyegzekwowanie tych kar spowodowałoby siedmiokrotny wzrost opłat dla mieszkańców stolicy za zbiorowe odprowadzanie ścieków. Według IGWP przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne nie powinny płacić za opóźnienia, na które nie miały wpływu.

„Marszałek województwa wylicza nam kary, ale je odracza. W 2015 r. będzie mógł tych pieniędzy zażądać. Te tzw. opłaty podwyższone wynoszą już ponad 1,7 mld zł” – powiedziała Klara Szatkiewicz, wiceprezes MPWiK w m. st. Warszawie SA.

„Z karami cena wody w Warszawie wyniosłaby 60 zł plus VAT. Takich cen nie ma nigdzie na świecie. Przepisy trzeba zmienić i dostosować do życia” – stwierdził Tadeusz Rzepecki.

W negocjacjach przedakcesyjnych ustalono, że cały obszar Polski, ze względu na jego położenie w zlewisku Morza Bałtyckiego, jest „obszarem wrażliwym”. Oznacza to, że ścieki muszą zostać poddane bardziej rygorystycznemu oczyszczeniu w celu ograniczenia zrzutów związków azotu i fosforu (o 75%) oraz zanieczyszczeń biodegradowalnych do wód. Ma to istotne znaczenie, bo Polska jest jednym z najuboższych w wodę krajów europejskich – zajmujemy 26 miejsce w Europie pod względem zasobów wody słodkiej.

Brakuje nie tylko pieniędzy na remonty, ale również regulacji prawnych dotyczących gospodarki wodami opadowymi i roztopowymi. Stan XIX-wiecznej kanalizacji deszczowej jest zły, co widać zwłaszcza po ulewnych deszczach. Powstają hipermarkety z ogromnymi utwardzonymi parkingami – woda nie wnika w ziemię, obniża się poziom wód gruntowych.

Rozbudowa sieci kanalizacyjnych i budowa nowych oczyszczalni, choć jest dobrodziejstwem dla środowiska naturalnego i mieszkańców, tworzy nowe problemy. Przy oczyszczalniach rosną hałdy osadów ściekowych, a ich składowanie po 2013 r. – zgodnie z unijnymi normami – nie będzie już możliwe. Tylko w 2010 r. powstało w Polsce 707 tys. t osadów ściekowych. Trzy spalarnie były w stanie przerobić zaledwie 40 tys. t osadów. Co zrobić z resztą? Osady, które objętościowo stanowią 3% ścieków, zawierają ponad połowę całego ładunku zanieczyszczeń dopływających w ściekach surowych. W osadach występują metale ciężkie, azot, bakterie salmonelli, więc ich wykorzystanie do celów rolniczych zostało ograniczone przepisami unijnymi. Konieczne jest opracowanie ogólnopolskiej strategii przeróbki osadów.

„Mamy bardzo duże kłopoty z osadami ściekowymi” – przyznał Tadeusz Rzepecki. – „Statystyki GUS mówią, że to 700 tys. t suchej masy, czyli ponad 3 mln t masy mokrej. Tej góry odpadów z procesu oczyszczania ścieków nie widzimy, a jest to bardzo poważny problem ekologiczny”.

Nie wszystko jednak zależy od branży – w niektórych gminach inwestycje się opóźniają lub nie zostały rozpoczęte, gdyż nie wyznaczono granic aglomeracji. „W Ministerstwie Środowiska powstał zespół roboczy do zmiany ustawy Prawo wodne” – zapewniła wiceminister środowiska Joanna Maćkowiak-Pandera. – „Bardzo ważnym elementem będzie implementacja prawa unijnego, bo bez tego nie pozyskamy funduszy z UE”.

Mimo dużej skali inwestycji, wskaźniki wyrażające liczbę osób posiadających dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w stosunku do ogółu ludności są nadal niezadowalające (tab. 1, 2, 3).

Tab. 1. Długość sieci wodociągowej w latach 2000, 2005, 2007–2009

Lata	Sieć wodociągowa rozdzielcza [w km, bez przyłączy prowadzących do budynków i innych obiektów]		
	Ogółem	Miasto	Wieś
2000	211 897,8	50 066,9	161 830,9
2005	245 600,8	54 871,6	190 729,2
2007	257 060,0	56 809,9	200 250,1
2008	262 687,1	58 445,2	204 241,9
2009	267 332,1	59 955,0	207 377,1

Źródło: opracowanie IGWP na podstawie raportu GUS *Infrastruktura komunalna w 2009 r.*

Tab. 2. Stopień zwodociągowania w Polsce

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ogółem	84,8	85,1	85,5	86,1	86,4	86,7	87,0	87,2
Miasto	94,2	94,3	94,4	94,9	94,9	95,0	95,2	95,2
Wieś	69,7	70,4	71,3	72,2	72,8	73,5	74,2	74,7

Źródło: opracowanie IGWP na podstawie danych pochodzących z www.stat.gov.pl/bdl

Tab. 3. Stopień skanalizowania w Polsce

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ogółem	56,7	57,4	58,3	59,2	59,8	60,3	61,0	61,5
Miasto	83,1	83,4	84,0	84,5	84,8	85,0	85,5	85,8
Wieś	14,2	15,9	17,3	19,0	20,2	21,3	22,5	23,5

Źródło: opracowanie IGWP na podstawie danych pochodzących z www.stat.gov.pl/bdl

Pilnie potrzebna jest nowa ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tzw. ustawa zaopatrzeniowa) – Izba Gospodarcza „Wodociągi Polskie” przygotowała jej autorski projekt. Nowelizacji wymagają ustawy okołobranżowe. Ustawa o korytarzach przesyłowych jest w sejmowej zamrażarce. Tymczasem właściciele nieruchomości domagają się odszkodowań za umieszczenie urządzeń wodno-kanalizacyjnych w gruncie, grożąc procesami sądowymi.

Waga tych wszystkich problemów potwierdza konieczność przeprowadzenia ogólnopolskiej debaty, V Kongres Wodociągowców Polskich ma stanowić jej początek.

Wnioski kongresowe

Zdaniem członków IGWP zgromadzonych na V Kongresie Wodociągowców Polskich, branża wodociągowo-kanalizacyjna oraz gminy sukcesywnie wypełniają zobowiązania akcesyjne podpisane przez rząd RP. Prowadzone są liczne inwestycje, których celem jest ochrona środowiska naturalnego oraz poprawa jakości wody spożywanej przez ludzi. W ramach realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych w 2010 r. zbudowano ok. 8983 km sieci kanalizacyjnej, a ok. 476,4 km tej sieci zmodernizowano, wybudowano 32 nowe oczyszczalnie ścieków komunalnych. Koszt tych inwestycji to 8,05 mld zł.

W branży wodociągowo-kanalizacyjnej powszechna jest także świadomość konieczności mądrego inwestowania, bo wydawane są pieniądze podatników polskich i unijnych. Podjęto się ogromu zadań, które trzeba zrealizować w stosunkowo krótkim czasie i z dobrym efektem ekologicznym.

Nie wszystko jednak zależy od wodociągowców. Dla wypełnienia zobowiązań akcesyjnych w zakresie realizacji zadań wykonywanych przez branżę wodno-kanalizacyjną konieczna jest pomoc władz kraju w zakresie:

- Pilnego przygotowania oceny stanu wypełnienia zobowiązań zapisanych w Traktacie Akcesyjnym w zakresie dyrektywy 91/271/EWG na 2010 r. (ściekowej) w celu oceny stopnia zaawansowania prowadzonych inwestycji od momentu podpisania przez Polskę traktatu. Konieczna jest, nie tylko dla branży, powszechnie dostępna informacja o stopniu zaawansowania inwestycji potrzebnych w tym zakresie. Równie pilne jest ostateczne, końcowe rozliczenie inwestycji już zakończonych z instytucjami przyznającymi środki. W zależności od wyników tej analizy wymagane jest podjęcie działań, które ograniczą negatywne skutki opóźnień (w tym kary unijne) w przełożeniu na koszty, a pośrednio na ceny, jakie ponosić będą mieszkańcy.
- Wpisania do strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko w działaniu 3.2 rozbudowy infrastruktury związanej z oczyszczaniem ścieków i wykorzystaniem osadów ściekowych jako źródła energii odnawialnej oraz zapisu zapewniającego finansowanie tej infrastruktury ze środków funduszy unijnych i krajowych (w tym w ramach perspektywy finansowej po 2013 r.). Działanie takie, zapewniające traktowanie osadów ściekowych jako źródła energii odnawialnej, zapewni środki finansowe dla sprawnego gospodarowania tymi osadami (ograniczy koszty ponoszone przez odbiorców usług).

Najważniejszym zadaniem branży, a zarazem obowiązkiem administracji państwowej, samorządowej i wszystkich instytucji, których praca przekłada się na poziom życia ludzi, jest prowadzenie działalności w taki sposób, aby to życie było zdrowsze i łatwiejsze, lecz przy zachowaniu optymalnych kosztów.

Branża reprezentowana przez Izbę Gospodarczą „Wodociągi Polskie”, aby realizować postawione cele, powinna w najbliższym czasie:

1. Pilnie zakończyć pracę nad projektem nowej ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, podjąć konsultacje branżowe w celu ustalenia ostatecznej wersji projektu, a następnie zainicjować obywatelski projekt uchwalenia ustawy.
2. We współpracy z parlamentem i przedstawicielami rządu podjąć się uporządkowania ustaw okołobranżowych i koniecznych rozporządzeń, np. ustawy o planowaniu przestrzennym, ustawy o korytarzach przesyłowych, warunkach techniczno-budowlanych dla sieci wodociągowych i kanalizacyjnych oraz ich usytuowania.
3. Podjąć się uporządkowania stanu prawnego gospodarki wodami opadowymi i roztopowymi. Brak rozstrzygnięć prawnych w tym zakresie powoduje, że na gospodarkę wodami opadowymi i roztopowymi nie przewidziano środków finansowych, a stan kanalizacji deszczowej jest bardzo zły. Wszelkie działania w tym zakresie wymagają więc zarówno inwentaryzacji infrastruktury, pieniędzy, jak i regulacji formalnoprawnych.
4. Podjąć działania zmierzające do poszerzenia KPOŚK o zakres gospodarowania osadami ściekowymi.
5. Przygotować analizę potrzeb i możliwości konsolidacji branży z uwagą na konieczność zwiększenia zdolności inwestycyjnych przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych i zmniejszenia kosztów inwestycyjnych i organizacyjnych.
6. V Kongres Izby Gospodarczej „Wodociągi Polskie” zobowiązał władze Izby do podjęcia działań lobbujących na rzecz przyporządkowania branży wodociągowo-kanalizacyjnej do Ministerstwa Środowiska.

WSPÓŁPRACA ORAZ ZDJĘCIE: IGWP ORAZ KLC PR I SZKOLENIA